

## Een wandeling langs karakteristieke panden in Zuidhorn

De opzet van Open Monumentendag is het openstellen van panden voor het publiek. Bij woonhuizen komt deze opzet minder goed uit de verf; de meeste huisbewoners vinden het immers niet prettig om hun huis open te stellen voor vreemden. Om toch aandacht te kunnen schenken aan de veelheid aan waardevolle panden in Zuidhorn biedt deze route de mogelijkheid om de huizen vanaf de openbare weg te bekijken. De beschrijvingen zijn ontleend aan het rijksmonumentenregister, voor de panden zonder monumentale status aan gegevens die de bewoners hebben aangeleverd.



- A De Gast 54** (Rijksmonument) Rentenierswoning met aangebouwd koetshuis gebouwd in 1910-11 in een overgangsarchitectuur met art nouveau en chaletstijl elementen.
- B De Gast 51** (Rijksmonument) Onderkelderd landelijk pand van vijf traveeën met hoekschoorstenen. Toegang langs de stoep; zesruitsvensters; omlijste poort terzijde.
- C De Gast 44** (Rijksmonument) Woonhuis (dwarshuistype) gebouwd omstreeks 1875 in opdracht van fabrikant J. Boon naar een ontwerp van architect M. Viets uit Zuidhorn in een eclectische stijl. In 1942 zijn in de zuidgevel van het achterhuis openslaande deuren met zijlichten gezet. In 1943 zijn op het achterhuis dakkapellen op het zuidelijk- en westelijk dakvlak geplaatst en in 1970 en 1974 zijn de gevels van zowel achterhuis als de aangebouwde schuur nogal gewijzigd. Door deze ingrepen zijn zowel het achterhuis als de schuur van ondergeschikt belang voor bescherming van rijkswege.
- D De Gast 36** (Rijksmonument) Woonhuis met aangebouwd koetshuis gebouwd in 1922 onder architectuur van K. Siekman uit Zuidhorn in een overgangsarchitectuur met chalet-stijl elementen. Het pand is aan de achterzijde uitgebreid met een plat volume waarop een nieuw balkon is geplaatst. Dit volume komt wegens te geringe ouderdom niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking. Tevens is het interieur van het koetshuis gewijzigd waardoor zowel de zuid- als achtergevel een nieuwe indeling hebben gekregen.
- E De Gast 34** (Rijksmonument) Villa met aangebouwde bijkeuken ontworpen in 1914 door architect A.Th. van Elmpt uit Groningen. De opdrachtgeefsters waren de gezusters A.J. en J.C. Boelens uit Den Horn. De woning, die is opgetrokken in een overgangsstijl met art nouveau elementen, heeft in de loop der tijd nauwelijks wijzigingen ondergaan. Alleen zijn de gevels later waarschijnlijk deels geverfd. In het interieur zijn nog een groot aantal originele onderdelen aanwezig. In 1974 is er een vrijstaande garage bijgebouwd, die buiten de bescherming valt.
- F De Gast 24** (Rijksmonument) Rentenierswoning gebouwd omstreeks 1890 in een eclectische bouwstijl. Het pand werd in 1931 aan de achterzijde uitgebreid met een platte aanbouw met erker door architect A. Siekman uit Zuidhorn. Nog weer later is het schuurgedeelte waarschijnlijk iets vergroot aan de westzijde en in 1971 is de plattegrond deels gewijzigd en de kap vernieuwd. Oorspronkelijk had het huis een attiek; deze is nu verdwenen. Achter de woning staat een koetshuis, dat wegens ingrijpende wijzigingen buiten de bescherming valt.
- G De Gast 13** (Rijksmonument) Villa met aangebouwd achterhuis en koetshuis, die in de tweede helft van de 19de eeuw haar huidige uiterlijk kreeg. Het in aanleg oudere pand is opgetrokken in een ambachtelijk-traditionele trant met enkele neo-gotische motieven. Door de jaren heen is de villa in verschillende gezinssamenstellingen bewoond: tijdens de oorlog hebben er onder andere

drie gezinnen in gewoond. In het interieur zijn sporen uit verschillende perioden aan te treffen. Het pand heeft een oud waterreservoir met gewelven.

- H De Gast 11** (Rijksmonument) Villa, genaamd 'Geertruida' naar de dochter van burgemeester Kruisinga die het pand in 1908 heeft laten bouwen in een eclectische trant met chalet-stijl elementen. De serre is kort na 1910 aangebouwd. Opvallend aan dit pand is de zorgvuldig vormgegeven detaillering van onder meer het balkon en het klimmend fries aan de voorzijde. In 1978 heeft onder andere verbouw plaatsgevonden waarbij de verdieping qua indeling werd gewijzigd en nieuwe dakramen werden geplaatst.
- I De Gast 4** (Rijksmonument) Rentenierswoning met aangebouwd koetshuis, gebouwd omstreeks 1890 in een eclectische bouwstijl, naar een ontwerp van architect M. Viets. In 1947 is op zolder een slaapkamer afgetimmerd en is in het dakvlak van de achtergevel een dakkapel geplaatst. In 1978 zijn op zolder nog een aantal slaapkamers afgetimmerd.
- J De Gast 2** (Rijksmonument) Rentenierswoning met aangebouwd achterhuis en koetshuis gebouwd omstreeks 1885 in een eclectische bouwstijl. Aan de zijkant van het achterhuis bevindt zich een serre, die vermoedelijk jonger is dan de woning. Het achterhuis werd in 1946 voorzien van een nieuwe achtergevel en de verdieping van het woonhuis van een extra slaapkamer met een dakkapel door architect A. Siekman uit Zuidhorn. In 1963 is de achtergevel van het achterhuis opnieuw verbouwd.
- K Burgemeester de Vrieslaan 4** De villa 'Burgemeester de Vrieslaan 4' is in de periode 1926-1929 gebouwd. Het huis heeft enkele aspecten van de Amsterdamse School. Het 'tempelrokje' (tweede dakrand met dakgoot) is een aspect dat doet denken aan de Indonesische tijd van de architect Evert Rozema, geboren 10-07-1892 in Loppersum. Evert Rozema was de zoon van een aannemer. Hij volgde diverse opleidingen bij architectenbureaus en behaalde in 1916 het diploma bouwkundig opzichter. Vanaf 1919 was hij opzichter/tekenaar in Blitar en Surabaya (Oost-Java, Indonesië). Na zijn terugkeer, in 1922, was hij korte tijd werkzaam in Amsterdam bij het bureau van Eduard Cuypers, de bakermat van de Amsterdamse School. Vanwege de malaise in de jaren twintig ging Rozema in 1923 weer naar het (goedkopere) Noorden. Hij vestigde zich als zelfstandig architect in Appingedam. Hier ontwierp hij tot de jaren zestig vele bouwwerken, waaronder villa's, woningen en boerderijen, maar ook (zuivel)fabrieken en kerken. Het huis aan de Burgemeester de Vrieslaan is gebouwd als dierenartspraktijk. Opdrachtgever was de dierenarts J. Anema. Aannemer was de heer A. Postema uit Zuidhorn. Van 1929 tot 1978 hebben drie dierenartsen hun praktijk aan huis gehad in de villa. Sommige aspecten zoals het medicijnkastje naast de voordeur herinneren hier nog aan. Gerrit Roorda had van 1958 tot 1978 zijn praktijk in dit pand. Sindsdien is het huis particulier bewoond.
- L Wilhelminalaan 3** Gebouwd in 1929, eerste eigenaar was Jan Gerrit Dijkstra, landbouwer uit het Ruigezand.

- M    Hoofdstraat 49** (Rijksmonument) Huis Linea Recta (1924) is een ontwerp van Leendert Cornelis van der Vlugt, één van Nederlands bekendste vooroorlogse architecten. Hij ontwierp o.m. het Feijenoord stadion De Kuip en de Van Nelle fabriek (opgenomen op de UNESCO Wereld Erfgoedlijst), beide te Rotterdam alsmede de eerste publieke telefooncel van de PTT, decennialang een bekend beeld in bijna alle Nederlandse steden en dorpen. Van der Vlugt vertegenwoordigde de cultuurstroming Nieuwe Zakelijkheid / het Nieuwe Bouwen (periode van 1915 tot ca 1960). Dit is een bouwstijl die gekenmerkt wordt door soberheid en functionalisme, gebruik van nieuwe materialen en het ontbreken van weelderige opsmuk. De vorderingen in bouwtechnologie maakten nieuwe vormen mogelijk. Van der Vlugt had dan ook de drang 'iets nieuws' te scheppen. Linea Recta bestaat uit verschillende bouwvolumes die ieder hun eigen functie (wonen, werken, koken, slapen) hebben. De bevolking van Zuidhorn vond de 'blokkendoos' maar merkwaardig: "D'r komt gien dak op ....". Linea Recta stond dan ook bekend als 'Het huis zonder dak'. Linea Recta, waarin kubistisch expressionisme en functionalisme samengaan, is ontworpen in opdracht van toenmalig notaris C.J. Vink.
- N    Hoofdstraat 43** (Rijksmonument) Rentenierswoning gebouwd in 1874 in opdracht van de heer M.A. Homan. In 1907 is het huis aan de voorzijde verbouwd en kreeg het zijn huidige aanzien. Het pand dat is opgetrokken in een eclectische bouwtrant met chaletstijl elementen, werd in 1970 voorzien van een dubbel venster in de oostgevel. In 1970 en 1976 werd de indeling van het interieur gewijzigd. Achter de woning staat een schuur (vermoedelijk uit 1907) die er later aan vastgebouwd is via een korte gemetselde hals.
- O    Nieuwstraat 6** (Rijksmonument) Herenhuis met aangebouwd achterhuis. Het deels onderkelderde herenhuis is opgetrokken in een roodbruine baksteen op een trasraam van natuursteen, onder een samengesteld schilddak, gedekt met een zwart geglazuurde Friese golfpan. Het dak heeft een kroonlijst, drie gemetselde schoorstenen met kap en een houten piron. De voorgevel (noord) met gepleisterde hoekpilasters heeft vier H-vensters met licht getoogd glas-in-lood bovenlicht onder een getoogde strek en natuurstenen onderdorpels die overgaan in een natuurstenen cordonlijst; een rijk gedecoreerde dubbele paneeldeur, onder een licht getoogd bovenlicht binnen een houten omlijsting met kroonlijst, en een natuurstenen stoep. In de oostgevel een H-venster met licht getoogd glas-in-lood bovenlicht onder een getoogde strek; een dubbele paneeldeur onder een licht getoogd glas-in-lood bovenlicht met getoogde strek en natuurstenen stoep met pad van marmeren tegels tussen natuurstenen randen. Aan de oostgevel een verspringend geveldeel met aan de noordzijde een H-venster met licht getoogd glas-in-lood bovenlicht onder een getoogde strek; een gevelsteen met "B.P. 1860". De westgevel heeft een blokbepoetsing.
- P    Hoofdstraat 19** De woning Hoofdstraat 19 te Zuidhorn is door architect Klaas Siekman ontworpen in opdracht van de fam. S. en J. Homan voor Sidonia

Homan. Volgens de gegevens vond de bouw rond 1910 plaats, de gereed melding volgens gegevens van de gemeente in 1912. De woning bevat uiterlijk elementen van de begin twintigste eeuw toegepaste Jugendstil. Een ronde boog bij het balkon en ronde bogen met versieringen boven de grote ramen waarvan de bovenramen uit raampjes van gekleurd glas bestaan. Drie grote en een klein rondraam met daarin een bloemmotief. En twee pionnen boven op het dak. De woning heeft drie gevels, op zuid-, west- en oostzijde. Het smeedijzeren hek aan de voorzijde is door de smid Job Poort vervaardigd. De smederij waar hij werkte is afgebroken voor de bouw van het raadhuis. De smederij werd toen verplaatst naar Hoofdstraat 17. Van oorsprong lagen op het dak grijze cement pannen, deze zijn door de huidige bewoners vervangen. Toen de huidige bewoners in 1977 de woning betrokken was alleen de beneden verdieping bewoond en bewoonbaar. De zolder bestond uit twee delen. Het achterste deel dat alleen via een ladder vanuit het achterhuis bereikt kon worden diende als opslag voor brandstof, turf. Via een schacht belandde de turf in de gang achter de keukenkachel. In de gang zit nog het deurtje dat toegang gaf tot de schacht en dat nu toegang geeft tot diverse aansluitingen van de keukenapparatuur.

- Q    Hoofdstraat 15** Woning gebouwd in 1920. Eerste eigenaar was aannemer Meyer die het voor zichzelf bouwde.
- R    Kerkstraat 9** (Rijksmonument) Pastorie. In de onmiddellijk nabijheid van de hervormde kerk gelegen pand zonder verdieping, bestaande uit twee haaks op elkaar gebouwde vleugels, omlijste ingang in de binnenhoek; zesruitsvensters.
- S    Klinckemalaan 6** De woning is in 1924 gebouwd samen met Klinckemalaan 2 en 4 op een perceel dat in eigendom was van de hervormde pastorie (Klinckemalaan 2 is inmiddels afgebroken). Eerste eigenaar was Jelte Bansema, timmerman uit Zuidhorn.
- T    Klinckemalaan 17** De woning is gebouwd in 1880 en staat op het voormalige landgoed van de Klinckemaborg, daarom is het huis ook "Klinckemahorn" genoemd.